

Katarzyna Maria Dźwigła
Instytut Filologii Klasycznej
Wydział Polonistyki
Uniwersytet Warszawski

Streszczenie rozprawy *Obrazy postaci kobiecych w kontakionach Romana Melodosa*

Roman Melodos był jednym z najważniejszych bizantyńskich poetów, dlatego też niekiedy jest nazywany „chrześcijańskim Pindarem”. Jego kontakia, które można określić jako śpiewane homilie, stanowią istotne źródło nie tylko dla historii literatury, ale także liturgii, duchowości chrześcijańskiej i egzegezy biblijnej. Poeta obficie czerpał z wzorców literackich istniejących zarówno w świecie greckim, jak i syryjskim, jednak jego utwory również wpłynęły na późniejszych autorów. Ponieważ jego hymny wykonywane były w czasie liturgii, dawało mu to szerokie możliwości oddziaływania na słuchaczy poprzez kształtowanie ich duchowości, nauczanie moralne i przekazywanie nauki Kościoła. Kontakia Romana Melodosa oparte są na wątkach biblijnych, łącząc w sobie elementy dramatu, narracji i homilii, dlatego też istotną ich część stanowią sylwetki postaci pojawiających się w Piśmie Świętym. Poeta w wielu utworach w sposób szczególny skupia się na ukazywaniu kobiet. Dlatego też stworzone przez hymnografa obrazy postaci kobiecych są zarówno ważnym elementem jego twórczości, jak i cennym źródłem do badań nad postrzeganiem kobiet w okresie późnego antyku i historią duchowości chrześcijańskiej. Celem pracy jest analiza portretów kobiet biblijnych w kontakionach Romana Melodosa, a także przedstawienie ich celu w kontekście liturgicznej funkcji utworów poety. Praca porusza również zagadnienie egzegezy biblijnej poety, sposobu przetwarzania przez niego Pisma Świętego i jego stosunku do tradycji patrystycznej. Wymienione cele pracy wraz z jej schematem zostały zaprezentowane we Wstępie.

Rozdział pierwszy pt. *Roman Melodos i jego kontakion* przedstawia w kolejnych podrozdziałach postać poety, kontakion jako gatunek literacki, a także kontekst liturgiczny jego powstania i wykonywania. Zostaje ukazane tło historyczne, kulturowe i religijne dla życia i twórczości hymnografa. Analizie podlega także stosunek Romana Melodosa do

greckiej i syryjskiej tradycji literackiej. Rozdział prezentuje cel powstania kontakionu, jego funkcje liturgiczne i znaczenie dla kształtowania chrześcijańskiej duchowości.

Następne rozdziały przedstawiają analizę kolejnych kontakionów podzielonych na trzy grupy ze względu na występujące w nich sylwetki kobiet: *Obrazy Maryi*, *Obrazy kobiet dobrych*, *Obrazy kobiet złych*. Zastosowany podział na kobiety dobre i złe wynika ze sposobu ukazania bohaterek przez Romana Melodosa, który prezentuje je zawsze albo jako postaci mające być wzorem dla chrześcijan albo anty-wzorem. W poszczególnych podrozdziałach zostają zaprezentowane środki literackie wykorzystane przez poetę do stworzenia obrazów kobiet biblijnych i charakterystyczne elementy tych przedstawień. W przypadku każdego z przeanalizowanych kontakionów pojawia się również próba odpowiedzi na pytanie o funkcje i cele ukazania przez Romana Melodosa postaci kobiecych w określony sposób.

Wnioski wynikające z analizy kontakionów hymnografa zostały przedstawione w Podsumowaniu. Przeprowadzone badania pokazały, że postaci biblijne odgrywają bardzo istotną rolę w utworach poety. W większości hymnów znajdują się one w centrum kompozycji, a ich działania są podstawą dla rozwoju wydarzeń. Autor prezentuje wątki biblijne, na których opierają się poszczególne utwory, w taki sposób, by słuchacz postrzegał je przez pryzmat postaci, której dotyczą. W kontakionach wykorzystane zostają także liczne środki mające na celu zaangażowanie emocjonalne odbiorców w sytuację głównego bohatera, a poprzez to w całość biblijnej sceny. Praca pokazuje, że taki sposób narracji kontakionu miał służyć pouczeniu wiernych chrześcijan i kształtowaniu ich duchowości. Pojawia się również odpowiedź na pytanie o to, jak Roman Melodos postrzega kobiety i jakie przypisuje im cechy oraz zachowania. Na tej podstawie sformułowany zostaje wniosek dotyczący ideału chrześcijanki, jaki hymnograf starał się przekazać swoim słuchaczom.

Katarzyna Maria Dziągwa